

РІШЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ *

Застосування до відповідача штрафних (фінансових) санкцій за несплату страхових внесків, встановлених Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням» із виплат, які відповідно до Закону України «Про реструктуризацію заборгованості з виплат, передбачених ст. 57 Закону України «Про освіту» педагогічним, науково-педагогічним та іншим категоріям працівників навчальних закладів» визнані кредиторською заборгованістю Державного бюджету України, є правомірним. Оскільки Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням», як і жоден нормативно-правовий акт до червня 2006 р., не містить положень, які б звільняли страхувальника від обов'язку нарахування та сплати страхових внесків з таких виплат чи відповідальності за неповноту їх сплати. Тому підстав стверджувати про відсутність правопорушення у сфері господарювання, яке полягає в несплаті страхових внесків, немає.

Посилання касаційного суду на порушення, закріпленого в п. 8 ч. 3 ст. 2 КАС принципу пропорційності при стягненні з відповідача штрафних (фінансових) санкцій у зазначеному розмірі, є безпідставним, оскільки відповідальність за неповноту та несвоечасність сплати страхових внесків, зокрема розмір штрафу та пені, встановлено Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням»

ПОСТАНОВА
ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

16 січня 2012 р. Верховний Суд України, розглянувши в порядку письмового провадження справу за позовом Дніпропетровського обласного відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності (далі — Фонд) до відділу освіти Самарської районної у м. Дніпропетровську ради (далі — відділ освіти), за участю прокурора Самарського району м. Дніпропетровська, про стягнення недоїмки зі сплати страхових внесків та штрафних (фінансових) санкцій, **в с т а н о в и в:**

У листопаді 2007 р. Фонд звернувся до суду з позовом, в якому просив стягнути з відділу освіти недоїмку зі сплати страхових внесків у сумі 13 тис. 50 грн 60 коп. та 335 тис. 343 грн 41 коп. штрафних (фінансових) санкцій.

На обґрунтування позову Фонд послався на те, що перевіркою відділу освіти з питань правильності нарахування страхових внесків у період з 1 січня 2005 р. по 31 грудня 2006 р. встановлено порушення відповідачем вимог Закону від 18 січ-

ня 2001 р. № 2240-III «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин; далі — Закон № 2240-III) щодо нарахування й утримання до Фонду страхових внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, на випадок безробіття і від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності (далі — страхові внески), з виплат, які відповідно до Закону від 9 вересня 2004 р. № 1994-IV «Про реструктуризацію заборгованості з виплат, передбачених ст. 57 Закону України «Про освіту» педагогічним, науково-педагогічним та іншим категоріям працівників навчальних закладів» (далі — Закон № 1994-IV) визнано кредиторською заборгованістю Державного бюджету України (далі — виплати

* Публікується повний текст судових рішень із незначними редакційними правками.

науково-педагогічним працівникам), проведених відповідачем у грудні 2005 р. та квітні 2006 р.

За результатами перевірки 16 лютого 2007 р. складено акт, на підставі якого позивачем прийнято рішення від 2 березня 2007 р. № 041 про зарахування до бюджету Фонду донарахованих страхових внесків у сумі 13 тис. 50 грн 60 коп. та 335 тис. 343 грн 41 коп. штрафних санкцій. У добровільному порядку це рішення відповідачем не виконано.

Господарський суд Дніпропетровської області постановою від 20 грудня 2007 р. позов задовольнив.

Дніпропетровський апеляційний адміністративний суд постановою від 27 січня 2009 р. рішення суду першої інстанції скасував, позов задовольнив частково: стягнув із відділу освіти на користь Фонду 13 тис. 50 грн 60 коп. заборгованості зі сплати страхових внесків; у задоволенні вимог про стягнення штрафних санкцій у сумі 335 тис. 343 грн 41 коп. відмовив.

Вищий адміністративний суд України ухвалою від 6 жовтня 2011 р. постанову апеляційного суду залишив без змін та погодився з висновком останнього про протиправність застосування до відділу освіти штрафних санкцій, оскільки відповідно до абз. 4 ч. 1 ст. 30 Закону № 2240-III, якою керувався Фонд, приймаючи рішення про застосування цих санкцій, штраф за неповну сплату страхових внесків накладається на страхувальника в розмірі прихованої (заниженої) суми заробітної плати, на яку відповідно до цього Закону нараховуються страхові внески. При цьому фактів приховування або заниження сум заробітної плати відповідач не допускав.

Оскільки відділ освіти, визначаючи в грудні 2005 р. та квітні 2006 р. базу нарахування страхових внесків, діяв відповідно до роз'яснень із цього питання, наданих у спільному листі Міністерства освіти та науки України і Міністерства фінансів України від 30 листопада 2005 р. № 1/9-681, № 31-17000-02-5/25800 «Щодо виконання постанови Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2005 р. № 934» (далі — спільний лист від 30 листопада 2005 р.), то його вина у неповному нарахуванні та сплаті страхових внесків відсутня, а отже, відсутні й підстави для відповідальності.

Також, на думку суду касаційної інстанції, в разі задоволення позову в частині стягнення з відповідача штрафних (фінансових) санкцій у розмірі 335 тис. 343 грн 41 коп. за несплату страхових внесків у сумі 13 тис. 50 грн 60 коп. буде порушено закріплений у п. 8 ч. 3 ст. 2 КАС принцип пропорційності.

У заяві про перегляд судових рішень Верховним Судом України з підстав, передбачених п. 1 ч. 1 ст. 237 КАС, Фонд просив скасувати ухвалу Вищого адміністративного суду України від

6 жовтня 2011 р. та направити справу на новий касаційний розгляд.

На обґрунтування заяви додано постанову Вищого адміністративного суду України від 22 липня 2010 р. та ухвали від 3 березня 2011 р., від 10 березня 2011 р., в яких касаційний суд визнав помилковими висновки судів про неможливість застосування штрафних (фінансових) санкцій за несвоєчасність та неповноту сплати страхових внесків до страхувальника, який керувався роз'ясненнями, наданими у спільному листі від 30 листопада 2005 р.

Перевіривши за матеріалами справи наведені в заяві доводи, Верховний Суд України дійшов висновку, що заява підлягає задоволенню з таких підстав.

Відповідно до ст. 22 Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14 січня 1998 р. № 16/98-ВР порядок здійснення платежів і резервування коштів, строки сплати внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування визначаються законами України з окремих видів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Законом № 1994-IV заборгованість із виплат педагогічним, науково-педагогічним та іншим категоріям працівників навчальних закладів, передбачених ст. 57 Закону «Про освіту», які за змістом ст. 21 Закону № 2240-III є базою нарахування страхових внесків, визнана кредиторською заборгованістю Державного бюджету України.

Механізм погашення такої заборгованості визначено Порядком погашення кредиторської заборгованості державного бюджету педагогічним і науково-педагогічним працівникам навчальних закладів та установ освіти з виплати надбавки за вислугу років та допомоги на оздоровлення при наданні щорічної відпустки, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2005 р. № 934 (далі — Порядок), згідно з п. 4 якого відрахування, передбачені законодавством, із виплат науково-педагогічним працівникам здійснюються в установленому порядку.

Порядок і строки сплати страхових внесків на час виникнення спірних правовідносин були встановлені ст. 23 Закону № 2240-III.

Відповідно до ч. 2 ст. 27 цього Закону страхувальник зобов'язаний нараховувати і сплачувати страхові внески в установлені строки та в повному обсязі.

За правилами ст. 30 Закону № 2240-III страхувальник-роботодавець несе відповідальність за несвоєчасність сплати та неповну сплату страхових внесків. У разі несвоєчасної сплати страхових внесків страхувальником або непов-

ної їх сплати страхувальник сплачує суму донарахованих контролюючим органом страхових внесків (недоїмки), штраф та пеню.

За неповну сплату страхових внесків на страхувальника накладається штраф у розмірі прихованої (заниженої) суми заробітної плати, на яку відповідно до Закону № 2240-III нараховуються страхові внески, а в разі повторного порушення — у трикратному розмірі зазначеної суми. Не сплачені в строк страхові внески, пеня і штраф стягуються в дохід Фонду зі страхувальника у безспірному порядку.

Пункт 3² Порядку, відповідно до якого страхові внески на виплати науково-педагогічним працівникам не нараховуються, набрав чинності лише з 2 червня 2006 р.

Таким чином, на час проведення відповідачем виплат науково-педагогічним працівникам норми Закону № 2240-III, як і жоден нормативно-правовий акт, не містили положень, які б звільняли страхувальника від обов'язку нарахування та сплати страхових внесків з таких виплат чи відповідальності за неповноту їх сплати. Підстав стверджувати про відсутність правопорушення у сфері господарювання, яке полягає в несплаті страхових внесків, немає.

Спільний лист від 30 листопада 2005 р., роз'ясненнями якого керувався відповідач при здійсненні таких виплат, не має нормативно-правового характеру, тому не міг застосовуватися навчальним закладом при нарахуванні й сплаті страхових внесків.

Отже, висновок суду касаційної інстанції у справі, що переглядається, про неправомірність застосування до відділу освіти штрафних (фінансових) санкцій за несплату страхових внесків ґрунтується на неправильному застосуванні норм матеріального права та не відповідає правовій позиції Верховного Суду України щодо застосування норм права у спорах цієї категорії, висловленій у постановках від 30 травня 2011 р. № 21-49a11 та від 26 вересня 2011 р. № 21-185a11.

Посилання касаційного суду на порушення, закріпленого в п. 8 ч. 3 ст. 2 КАС принципу пропорційності при стягненні з відповідача штрафних (фінансових) санкцій у зазначеному вище розмірі, є безпідставним, оскільки відповідальність за неповноту та несвоєчасність сплати страхових внесків, зокрема розмір штрафу та пені, встановлено Законом № 2240-III.

З урахуванням наведеного та відповідно до ч. 2 ст. 243 КАС ухвала Вищого адміністративного суду України від 6 жовтня 2011 р. підлягає скасуванню з направленням справи на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Керуючись статтями 241–243 КАС, Верховний Суд України **п о с т а н о в и в:**

Заяву Фонду задовольнити.

Ухвалу Вищого адміністративного суду України від 6 жовтня 2011 р. скасувати, справу направити на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Постанова Верховного Суду України є остаточною і оскарженню не підлягає, крім випадку, встановленого п. 2 ч. 1 ст. 237 КАС.

Притягнення суб'єктів господарювання до відповідальності за використання гральних автоматів, у яких не реалізовані фіскальні функції, можливе лише з моменту включення до Державного реєстру реєстраторів розрахункових операцій комп'ютерно-касової системи «Фіскал», тобто з 1 липня 2008 р., оскільки до цієї дати у перших не було об'єктивної можливості дотримати вимог ст. 3 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг»

ПОСТАНОВА ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

23 січня 2012 р. Верховний Суд України, розглянувши в порядку письмового провадження справу за позовом товариства з обмеженою відповідальністю «Світ розваг» (далі — ТОВ) до спеціалізованої державної податкової інспекції по роботі з великими платниками податків у м. Харкові (далі — СДПІ) та Державної податкової адміністрації у Харківській області (далі — ДПА) про визнання недійсним рішення, **в с т а н о в и в:**

У січні 2008 р. ТОВ звернулося до суду з позовом про визнання незаконним рішення СДПІ від 25 липня 2007 р. № 0000760849 щодо застосування до нього штрафних (фінансових) санкцій у розмірі 800 грн.

На обґрунтування позову ТОВ послалося на те, що відповідно до п. 2 постанови Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2001 р. № 121 «Про терміни переведення суб'єктів підприємницької діяльності на облік розрахункових операцій у го-

тівковій та безготівковій формі із застосуванням реєстраторів розрахункових операцій» (далі — постанова КМУ № 121) Міністерство промислової політики України (далі — Мінпромполітики) було зобов'язане забезпечити в термін до 31 грудня 2006 р. організацію розроблення автоматів з продажу товарів (послуг), які відповідатимуть розробленим Міністерством економіки України технічним вимогам, а також запам'ятовуючих пристроїв (фіскальної пам'яті) для оснащення автоматів, що вже діють. Однак на момент звернення до суду з цим позовом Мінпромполітики не забезпечило розроблення гральних автоматів, оснащених фіскальною пам'яттю, та запам'ятовуючих пристроїв для оснащення автоматів, що вже діють.

Крім того, згідно з вимогами чинного законодавства України, зокрема ст. 3 Закону від 6 липня 1995 р. № 265/95-ВР «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій в сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» (далі — Закон), суб'єкти підприємницької діяльності мають право застосовувати тільки ті реєстратори розрахункових операцій (далі — РРО), що включені до Державного реєстру реєстраторів розрахункових операцій (далі — Держреєстр).

Позивач також зазначив, що під час проведення перевірки працівники ДПА не робили ставок через гральний автомат, про що свідчать зауваження менеджера в акті перевірки, тому висновок відповідача щодо факту реалізації послуг на суму 160 грн є невстановленим і необґрунтованим, що не відповідає вимогам п. 2.3.4. Порядку оформлення результатів невиїзних документальних, виїзних планових та позапланових перевірок з питань додержання податкового, валютного та іншого законодавства, затвердженого наказом Державної податкової адміністрації України від 10 серпня 2005 р. № 327.

Отже, дії позивача не містять ознак порушень, передбачених п. 1 ст. 3 Закону, а тому немає законних підстав для застосування штрафних санкцій за недотримання вимог зазначеного Закону.

Харківський окружний адміністративний суд постановою від 29 серпня 2008 р., залишеною без змін ухвалою Харківського апеляційного адміністративного суду від 10 лютого 2009 р., позов задовольнив: визнав недійсним рішення СДПІ від 25 липня 2007 р. № 0000660849 про застосування до ТОВ штрафних (фінансових) санкцій.

Вищий адміністративний суд України постановою від 26 травня 2011 р. постанову Харківського окружного адміністративного суду від 29 серпня 2008 р. та ухвалу Харківського апеляційного

адміністративного суду від 10 лютого 2009 р. скасував, у задоволенні позову відмовив.

Не погоджуючись із постановою суду касаційної інстанції, ТОВ звернулося із заявою про її перегляд Верховним Судом України з підстав неоднакового застосування судом касаційної інстанції положень постанови КМУ № 121 у подібних правовідносинах.

На обґрунтування заяви додано копію ухвали Вищого адміністративного суду України від 31 серпня 2011 р., яка, на думку ТОВ, підтверджує неоднаковість правозастосування судом касаційної інстанції.

Перевіривши за матеріалами справи наведені заявником доводи, Верховний Суд України вважає, що заява підлягає задоволенню з таких підстав.

Приймаючи постанову про скасування рішень судів попередніх інстанцій та відмовляючи у задоволенні позовних вимог, суд касаційної інстанції у справі, що розглядається, виходив із того, що відповідно до п. 6 додатка до постанови КМУ № 121 на час проведення перевірки (11 липня 2007 р.) настав термін застосування РРО при наданні послуг із використанням гральних автоматів, а тому наявна вина юридичної особи у не застосуванні РРО.

В ухвалі, наданій на підтвердження неоднакового застосування норм матеріального права, Вищий адміністративний суд України погодився із висновками судів попередніх інстанцій про те, що податковим органом неправомірно застосовано до позивача штрафні (фінансові) санкції, оскільки на момент здійснення перевірки не був зареєстрований у Держреєстрі РРО, що міг використовувати позивач.

Висновок касаційного суду у справі, що розглядається, не відповідає правильному застосуванню норм матеріального права.

Так, п. 6 додатка до постанови КМУ № 121 встановлено термін переведення суб'єктів господарювання залежно від форм та умов їх діяльності на розрахунки із застосуванням РРО. Для суб'єктів підприємницької діяльності, які працювали у сфері грального бізнесу із використанням гральних автоматів, було встановлено термін до 31 грудня 2006 р.

Водночас згідно зі ст. 12 Закону на території України дозволяється реалізовувати та застосовувати лише ті РРО вітчизняного та іноземного виробництва, які включені до Держреєстру та конструкція і програмне забезпечення яких відповідає конструкторсько-технологічній та програмній документації виробника.

Пунктом 2 постанови КМУ № 121 на Мінпромполітики було покладено обов'язок забезпечити організацію розроблення автоматів з продажу товарів (послуг), які відповідатимуть зазначеним вимогам, а також запам'ятовуючих пристроїв (фіскальної пам'яті) для оснащення автоматів, що вже діють.

Наказом Державної податкової адміністрації України від 1 липня 2008 р. № 430 «Про затвердження Державного реєстру реєстраторів розрахункових операцій у новій редакції» до Держреєстру було включено комп'ютерно-касову систему «Фіскал», яка призначена для фіскалізації гральних автоматів, автоматизації збору, обліку і контролю даних про функціонування залів гральних автоматів.

За таких обставин до зазначеної дати у суб'єкті господарювання не було об'єктивної можливості дотримати вимог Закону у частині використання гральних автоматів, які переведені у фіскальний режим роботи. Тому притягнення їх до відповідальності за використання гральних автоматів, у яких не реалізовані фіскальні функції, можли-

ве лише з моменту включення до Держреєстру комп'ютерно-касової системи «Фіскал», тобто з 1 липня 2008 р.

У справі, що розглядається, суди встановили, що перевірку було проведено 11 липня 2007 р., тобто до дати реєстрації зазначеної комп'ютерно-касової системи, а тому вина позивача у порушенні ним порядку використання РРО відсутня.

Оскільки при вирішенні спору суд касаційної інстанції неправильно застосував норми матеріального права до встановлених у справі обставин, то заява ТОВ підлягає задоволенню.

Керуючись статтями 241–243 КАС, Верховний Суд України **п о с т а н о в и в:**

Заяву ТОВ задовольнити.

Постанову Вищого адміністративного суду України від 26 травня 2011 р. скасувати, а справу направити на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

Постанова є остаточною і оскарженню не підлягає, крім випадку, встановленого п. 2 ч. 1 ст. 237 КАС.

РІШЕННЯ У ГОСПОДАРСЬКИХ СПРАВАХ

З огляду на положення ст. 22 ЦК України та ст. 224 ГК України для застосування такої міри відповідальності, як стягнення збитків, потрібна наявність усіх елементів складу цивільного правопорушення, а саме: протиправної поведінки, збитків, причинного зв'язку між протиправною поведінкою боржника та збитками, вини. За відсутності хоча б одного з цих елементів цивільно-правова відповідальність не настає

ПОСТАНОВА

Верховного Суду України від 4 липня 2011 р.
(в и т я г)

У квітні 2010 р. товариство з обмеженою відповідальністю «Фортекс» (далі — ТОВ «Фортекс») звернулося до суду з позовом, у якому з урахуванням уточнених позовних вимог просило стягнути з публічного акціонерного товариства «УкрСиббанк» (далі — ПАТ) 778 тис. 713 грн збитків у вигляді неодержаного ним доходу.

На обґрунтування своїх вимог позивач посилався на неналежне виконання відповідачем умов кредитного договору від 6 жовтня 2006 р. № 11052905000 (далі — кредитний договір), що виявилось в неперерахуванні кредитного траншу на замовлення ТОВ «Фортекс», внаслідок чого позивач не одержав дохід у розмірі 778 тис. 713 грн, який міг би отримати від купівлі-продажу цінних паперів за кошти цього траншу.

Господарський суд Харківської області рішенням від 19 жовтня 2010 р. позов задовольнив: постановив стягнути з ПАТ на користь ТОВ «Фортекс» суму в розмірі 778 тис. 713 грн за збитки у вигляді неодержаного доходу.

Харківський апеляційний господарський суд постановою від 8 грудня 2010 р. рішення суду першої інстанції скасував, у задоволенні позовних вимог відмовив.

Вищий господарський суд України постановою від 1 березня 2011 р. скасував постанову апеляційного суду, залишивши в силі рішення суду першої інстанції.

Вищий господарський суд України погодився з висновком Господарського суду Харківської області про те, що у зв'язку з неналежним виконанням відповідачем договірних зобов'язань за